ES REDZU ILGTSPĒJU!

Lasām, rakstām, pētām un radām šodien, lai zināšanas un kultūras mantojums nākotnē būtu pieejams ikvienam.

ROKRAKSTA LABORATORIJA

NO BURTA LĪDZ ROKRAKSTAM

Pamatskola

Nodarbībai nepieciešams:

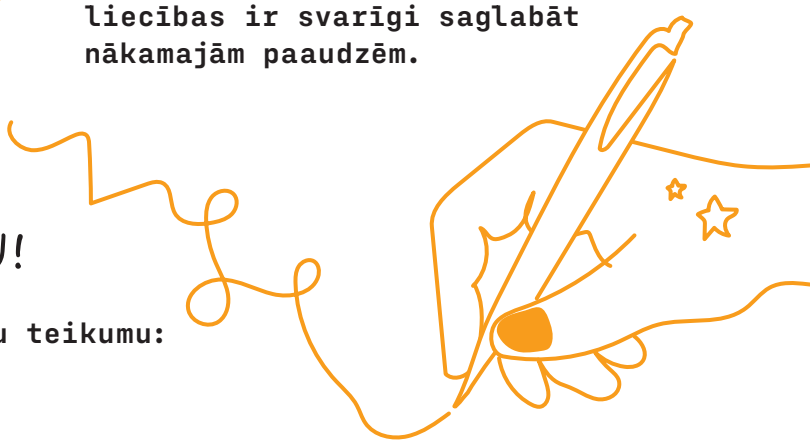
- izdrukāta darba lapa
- zīmulis un pildspalva
- vairāki atšķirīgi rakstāmrīki

(piemēram, flomāsters, ota vai spalva)

Nodarbības ilgums:

40 minūtes skolā + uzdevums mājās

Vai esi pamanījis, ka vienus un tos pašus burtus katrs raksta citādi? Šajā darba lapā pētīsi, kā veidojas rokraksts, ko tas var pastāstīt par cilvēku un laikmetu un kāpēc ar roku rakstītas liecības ir svarīgi saglabāt nākamajām paaudzēm.

IEPAZĪSTI SAVU ROKRAKSTU!

Uzraksti divas reizes vienu un to pašu teikumu:

"Es pētu savu rokrakstu."

lēēēēēni un rūpīgi

sev ierastā tempā

IZPĒTI!

Atzīmē, kas tavā rokrakstā mainījās:

- burtu lielums
- slīpums
- savienojumi
- spiediens
- ritms

ROKRAKSTA EKSPERIMENTS

Uzraksti vienu un to pašu vārdu “rokraksts”:

ar zīmuli

flomāsteru

ar lodīšu pildspalvu

ar otu vai spalvu

citu pieejamu instrumentu

Atzīmē, kas mainījās:

- ○ līnijas platums
- ○ spiediens
- ○ rakstīšanas ātrums
- ○ burta forma
- ○ nekas
- ○ cits novērojums:

VAI ZINĀJI?

Katra cilvēka rokraksts ir unikāls. Lai gan skolā visi mācās vienus un tos pašus burtus, ar laiku katram izveidojas savs rakstīšanas stils.

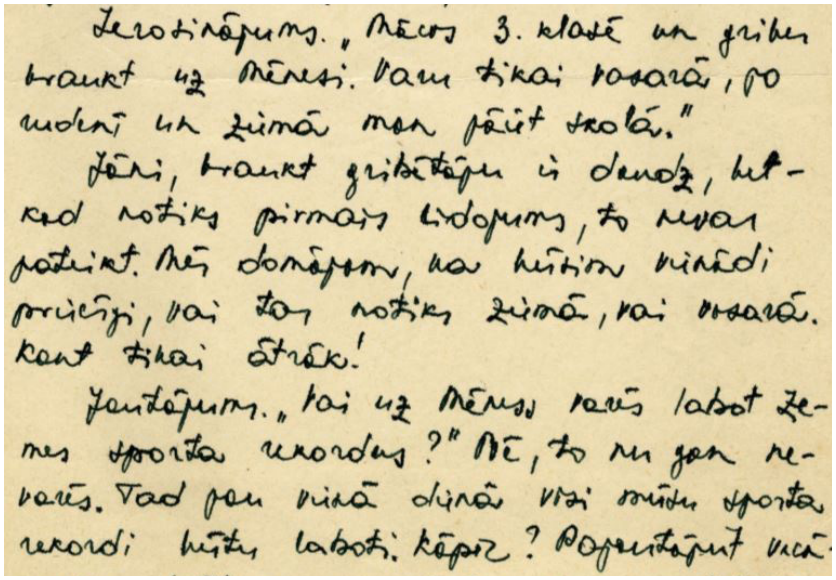
VAI ZINĀJI?

Rokrakstu veido ne tikai rakstāmrīks. To ietekmē arī satvēriens, kustības, rakstīšanas temps, ķermeņa poza un pat nogurums.

ROKRAKSTA DETEKTĪVS

Ikdienā ar vārdu rokraksts parasti domājam cilvēka rakstīšanas stilu. Bibliotēkās par rokrakstu sauc arī ar roku rakstītu tekstu – piemēram, vēstuli, piezīmes, dienasgrāmatu vai literāra darba manuskriptu.

A

Ierosinājums. „Mācos 3. klasē un gribu braukt uz mājām. Varu tikai vasarā, jo rudenī un ziemā man jāiet skolā."

Jāņi, braukt gribētāju ir daudz, bet kad notiks pirmais lidojums, to nevar pateikt. Mēs domājam, ka kāršu vienādi precīzi, vai tas notiks ziemā, vai vasarā. Kaut tikai ātrāk!

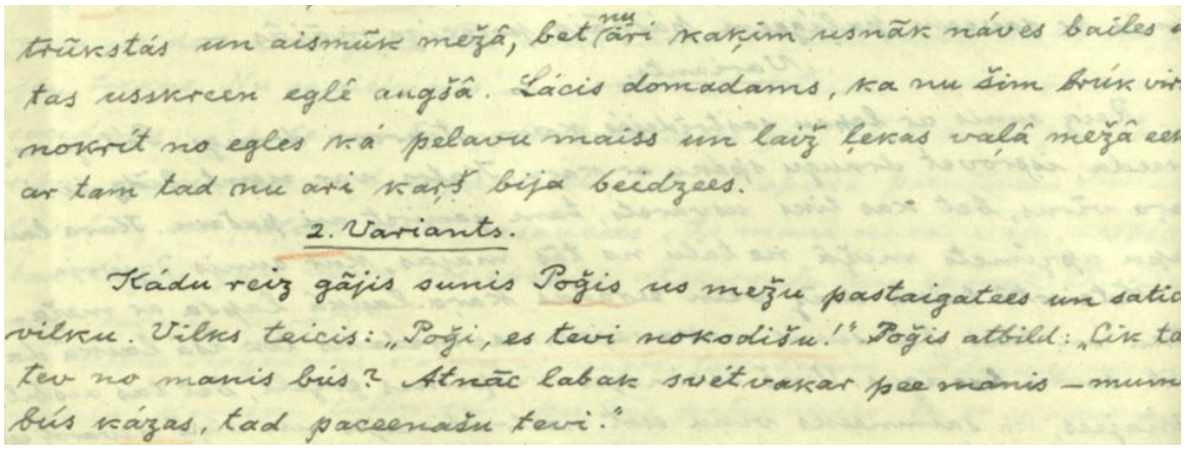
Jautājums. „Vai uz Mēness varēs labot ziemas sporta rekordus?" Nē, to nu gan nevarēs. Tad jau vienā dienā visi sniegu sporta rekordi kūtu labot. Kāpēc? Paskaidrojiet vēl

Kļūsti par rokraksta detektīvu!

Aplūko manuskriptu fragmentus no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma.

Nelasot tekstu, izpēti rokrakstu un meklē pavedienus – pievērs uzmanību rakstāmrīka atstātajām līnijām, burtu formai un izvietojumam.

B

trūkstās un aismūk mežā, bet tāri kaķim usnāk nāves bailes
tas usskrien eglē augšā. Lācis domadams, ka nu šim brūk vi
nokrīt no egles kā pelavu maiss un laiž ķepas valā mežā ee
ar tam tad nu ari kaķī bija beidzees.

2. Variants.

Kādu reiz gājis sunis Poģis us mežu pastaigatees un satic
vilku. Vilks teicis: „Poģi, es tevi nokodīšu!" Poģis atbild: „Cik ta
tev no manis būs? Atnāc labak svētdakar pee manis – mum
būs kāzas, tad paceenašu tevi."

Ko vari atklāt, pētot tikai rokrakstu?

Pavedieni	Manuskripts A	Manuskripts B
Rakstāmrīks šķiet smalks	○	○
Rakstāmrīks šķiet plats	○	○
Burti veidoti rūpīgi	○	○
Rakstība ir brīvāka	○	○
Burti izvietoti cieši	○	○
Burti izvietoti plašāk	○	○
Redzami rotājumi	○	○

Detektīva secinājums

Kāda ir vislielākā atšķirība starp abiem rokrakstiem?

Kas rokrakstos ļāva tev to pamanīt?

Kāpēc, tavuprāt, bibliotēkas un arhīvi saglabā šādus rokrakstus?

VAI ZINĀJI?

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā glabājas ap 25 000 rokrakstu vienību.

Rokraksts var pastāstīt vairāk nekā tikai to, kas tajā uzrakstīts. Tajā var saskatīt arī rakstāmrīka pēdas, rakstīšanas paradumus un sava laikmeta īpatnības. Rokraksti ir kā nelieli logi uz pagātni – tie palīdz pētniekiem, skolēniem un sabiedrībai labāk izprast cilvēkus, valodu un notikumus dažādos laikos.

ATKLĀJUMS!

Manuskripts A
Autors: dzejnieks Ojārs Vācietis
Rakstīts 1972. gadā

Manuskripts B
Autors: rakstnieks un valodnieks
Jēkabs Lautenbahs-Ūsmiņš
Rakstīts 1890. gadā

LĪNIJU LABORATORIJA

Vai iespējams “izslēgt” savu rokrakstu?

Pārbaudi!

1. Ar zīmuli vai pildspalvu velc apļus brīvi un nepiespiesti. Sajūti, kā kustību veido pirksti.

2. Tagad turi pirkstus nekustīgus. Ļauj visai rokai slīdēt pa papīru un veido apļa kustību no elkoņa.

3. Pamēģini tāpat uzrakstīt savu vārdu – turi pirkstus nekustīgus un ļauj rokai slīdēt pa papīru.

SALĪDZINI!

Kuru apli bija vieglāk uzzīmēt?

○ 1 ○ 2

Kurš aplis izskatās ģeometriski precīzāks?

○ 1 ○ 2

Vai tavs vārds izskatās citādi nekā parasti?

○ Jā ○ Nē

Vai tu joprojām atpazīsti savu rokrakstu?

○ Jā ○ Nē

VAI ZINĀJI?

Ikdienā rakstot, kustību galvenokārt veido pirksti un plaukstas locītava, tāpēc rokraksts izpaužas vairāk. Veidojot kustību no elkoņa vai pleca, ierastais rokraksts kļūst mazāk pamanāms. Tāpēc mākslinieki dažkārt apzināti izmanto šādu kustību.

TURPINI PĒTĪT MĀJĀS!

Atrodi mājās kādu ar roku rakstītu liecību:

- vēstuli
- recepti
- piezīmi
- dienasgrāmatas fragmentu
- apsveikuma kartīti

Izpēti!

Ko tu vari pamanīt šajā rokrakstā?

Kas atšķiras no tava rokraksta? Kas ir līdzīgs?

Kāpēc, tavuprāt, cilvēki glabā ar roku rakstītas vēstules, receptes un piezīmes? Ko šīs liecības var pastāstīt cilvēkiem nākotnē?

Darba lapa izstrādāta projektā "Latviešu literatūra kā piederība: personības, poētika un publiskā telpa / LITBEL" (Nr. VPP-IZM-Letonika-2025/1-0006), kuru finansē Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropeiskas sabiedrības attīstībai" projektu īstenošanas prioritātē "Kultūras un identitātes noturība".

© Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2026 | © Dace Pūka, saturs, 2026 | © Una Grants & Madara Krieviņa, dizains, 2026